

Arbejdsmarkedsudvalget
Folketinget, Christiansborg,
1240 København K.

Arbejdsmarkedsudvalget
AMU alm. del - Bilag 170
Offentligt

att. Udvalgsformand Erling Bonnesen
Udvalgssekretær Mette Hansen

D. 09.03.06

Netværket DHI ønsker snarest muligt foretræde for Arbejdsmarkedsudvalget vedr. medsendte NOTAT.

Da notatet behandler flere aspekter i forhold til de kommende, men nødvendige indsatser for personer med særlige behov og deres muligheder for at blive integrerede og fastholdt på arbejdsmarkedet, anmoder vi om at få mulighed for et foretræde af dobbelt varighed.

Baggrunden for denne henvendelse er, at vi i stigende grad oplever, at de nye indsatsområder og lovinitiativer som regeringen og Folketinget har fremlagt, med fordel vil kunne tage udgangspunkt i de erfaringer, Netværket allerede har gjort.

Ønsket om foretræde skal også ses i lyset af, at vi tager de anbefalinger seriøst, som bl.a. de deltagende politikere fremkom med på Netværkets høring i september 2005.

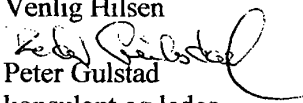
Ved vort foretræde ønsker vi at komme ind på følgende:

- 1) Kort intro om Netværket-DHI og den brede målgruppe vi prim. repræsenterer.
- 2) Kort fremlæggelse af vigtige erfaringer og anbefalinger
- 3) Hvordan ser vi mulighederne for at implementere Netværkets erfaringer i forhold til de nye indsatsområder og love, som Regeringen og Folketinget har taget initiativer til. Vi vil relatere vore synspunkter til nedenstående initiativer:
 - a. "En Ny Chance til alle" (L89)
 - b. "På kanten af arbejdsmarkedet"
 - c. "Det rummelige arbejdsmarked", og virksomhedernes sociale ansvar
 - d. 14 Nye initiativer – Nye veje til arbejde, hjælp til sindslidende og andre udsatte grupper
 - e. Ændringer af LAB ift. strukturreformen og personer med særlige behov
 - f. Ungdomsuddannelsesgaranti for personer med særlige behov. (B 51)

Vi medsender:

- Notat
- Resumé og anbefalinger fra den forskningsbaserede udredning. (Udvalget har tidligere modtaget bogen)

Venlig Hilsen

Peter Gulstad
konsulent og leder
Præstedammen 6,
8544 Mørke
tlf. 26 75 24 68

NOTAT

VEDR. Personer med særlige behov, samfundets ønsker og tilbud til målgruppen i samspil med de erfaringer, der er gjort gennem flere års udviklingsarbejde i Netværket-DHI.

Netværket-DHI:

Netværket for Den Helhedsorienterede Indsats er et tværgående nationalt samarbejde, etableret mellem uddannelsesinstitutioner og andre ligesindede organisationer, der arbejder for at styrke en helhedsorienteret indsats for unge med særlige behov.

Netværket-DHI har med held gennemført et flerårigt projekt, der har som mål at sætte fokus på "det der skal til" for at unge med særlige behov får styrket individuelle muligheder for integrationen og fastholdelse på arbejdsmarkedet – under begrebet "Det rummelige Arbejdsmarked".

Indsatsen har taget sit udgangspunkt i lokale tilbud og været tilrettelagt efter en konkret afklaring af den enkeltes ønsker og muligheder. Herefter har der været iværksat en individuel udviklingsplan, baseret på en Helhedsorienterede indsats (det sociale, det uddannelsesmæssige og det jobskabende). Den 1. september 2005 afleverede Netværket-DHI den afsluttende rapport ved en planlagt høring i Fællessalen på Christiansborg.

Overdragelsen af rapporten skete til formanden for Folketingets Arbejdsmarkedsudvalg Erling Bonnesen i overværelse af 130 høringsdeltagere. Et eksemplar af rapporten "Pædagogik for unge med særlige behov" er tidligere uddelt til medlemmer af Folketingets Arbejdsmarkedsudvalg.

På høringen blev vi kraftigt opfordret til at give konkrete forslag på, hvordan vore resultater og anbefalinger vil kunne indgå i det aktuelle arbejde med at gøre arbejdsmarkedet og erhvervsuddannelserne mere rummelige. Endvidere var det ønskeligt, at vore erfaringer kunne komme de nye kommuner og regioner til gode, således at de ville være bedre rustede til at tilbyde og tilrettelægge kvalitative udviklingsforløb, der sikrer at personer med særlige behov opnår de individuelle kompetencer, der integrerer og fastholder dem på arbejdsmarkedet.

Målgruppe:

- er en stor og meget uhomogen gruppe primært i alderen 16 til 30 år. Fælles for alle er, at de ikke har kunnet profitere af det traditionelle uddannelsessystem, og på en eller anden måde ikke har kunnet opnå samfundets "blå stempel"! Det drejer sig bl.a. om bogligt svage, socialt utilpassede unge, fysisk – og psykisk udviklingshæmmede, samt socialt utilpassede unge af anden etnisk herkomst end dansk.

Samfundets ønsker for målgruppen:

I regeringsgrundlaget 2005 peges der bl.a. på:

- Ungdomsuddannelse til alle
- Genindførelse af mesterlæren
- Uddannelse og job i stedet for kontanthjælp
- Flere i Job
- Bedre vilkår for socialt udstødte
- Bedre vilkår for handicappede
- Frit valg for svage grupper
- Strukturreform med større kommuner og regioner

Eksempler på fremsatte indsatsområder og Lovgivninger:

- "En ny chance for alle"
- På kanten af arbejdsmarkedet
- Flere i arbejde
- Det rummelige arbejdsmarked.
- Alle unge skal gennemføre en ungdomsuddannelse
- Mesterlære
- Sikring af et treårigt tilbud om ungdomsuddannelse til personer med særlige behov

Netværket DHI anbefaler følgende fremtidige indsats:

Med baggrund i resultaterne og anbefalingerne fra projekt Netværket-DHI's udviklingsarbejde anbefaler vi, at der etableres en organisation, der primært har som arbejdsområde at fungere som konsulenter og supervisere for alle aktører, der skal sikre målgruppen de optimale vilkår for en høj grad af selvforsørgelse. Dette ved erhvervelse af de kompetencer, der er nødvendige for at opnå et godt arbejdsliv og en god tilværelse med social tryghed.

Som det flere gange blev fremhævet under høringen, er det også meget vigtigt, at få erfaringerne implementeret og videreudviklet i relation til de netop iværksatte store strukturændringer i samfundet. Det kom frem, at kommuner, amter og kommende regioner generelt ikke vil være gearede til at forestå og gennemføre de nødvendige aktiviteter. De lovgivninger, der skal støtte disse aktiviteter præciserer ikke hvordan og hvem, der har ansvaret for en individuel helhedsorienteret indsats, der sikrer job, uddannelse og et godt socialt liv. Derfor er det nødvendigt, med en supervisor, der kan støtte uddannelsesinstitutioner, virksomheder, kommuner og regioner i at etablere et godt samarbejde, der involverer alle parter i udviklingen af den optimale indsats. Netværket-DHI har ved de opnåede resultater vist, at de er i besiddelse af den viden og de kvalifikationer, der skal til for at kunne supervisere disse organisationer, således at konkrete og realistiske samarbejdsrelationer kan etableres.

DHI vil meget gerne medvirke til, at en sådan superviserende konsulentorganisation bliver etableret og indgår meget gerne i en sådan organisation.

DHI's erfaringer og resultater vil med fordel kunne inddrages i:

- Et rummeligt arbejdsmarked med et socialt engagement, hvor virksomhedens behov og ønsker for kompetencer matches målgruppens muligheder og ønsker.
- Udviklingen i forhold til Globalisering hvor målgruppen også medtænkes. Globaliseringsrådet peger meget kraftigt herpå bl.a. ved at fremhæve udviklingen af erhvervsuddannelserne, således at der er plads til den mindre boglige gruppe. I forbindelse hermed nævnes etablering af "en ny mesterlære", kortere uddannelsesforløb, individuelle erhvervsuddannelser mm.
- Etablering af relevante ungdomsuddannelser for målgruppen, når Staten har ansvaret for uddannelserne og kommunerne får ansvaret for det sociale liv / den sociale støtte, for vejledning og etablering af relevante jobs.
- At den enkelte får en individuel udviklingsplan baseret på en ressource- og jobprofil og herefter sikres den uddannelse, han har brug for, og som matcher den arbejdsplads / praktikplads, han har tilknytning til.
- At så mange som muligt får et godt medborgerskab, så de kan tage medansvar for såvel egen som samfundets udvikling. Den danske velfærd er afhængig af, at så få personer som muligt er på overførselsindkomster.
- At "lukke" de huller, der er, og i de næste år vil fremkomme i forbindelse med de store reformer, der følger i kølvandet på etableringen af nye kommuner og regioner. På nuværende tidspunkt har vi allerede erfaret, at der er områder, hvor målgruppen ikke er medtænkt i reformerne, hvilket vil medføre en række barrierer i forhold til, at støtte målgruppen i udviklingen mod et aktivt medborgerskab i stedet for at efterlade dem i stor passivitet med sygdom, kriminalitet etc. til følge.

DHI-organisationen vil kunne tilbyde at medvirke i forhold til:

- konsulent og superviseringsopgaver:
 - o til aktører, der arbejder med strukturreformen
 - o i forbindelse med udviklingen af relevante helhedsorienterede tilbud til målgruppen i samarbejde med kommuner og regioner
 - o i forbindelse med at etablere individuelle udviklingsplaner, ressource- og jobprofiler
 - o ved etablering af praktik- og jobforhold i virksomheder med relationer til det rummelige arbejdsmarked og virksomhedernes sociale engagement. Forhold, der matcher den unges ønsker og udviklingspotentiale med virksomhedens ønsker.
 - o etablering af relevante, individuelle uddannelses tilbud i de eksisterende ungdomsuddannelser (prim. EUD og AMU-uddannelser), herunder etablering af planer for individuelle erhvervsuddannelser
- afholdelse af relevante temadage og konferencer med fokus på ny forskning, ny lovgivning, nye samfundsmæssige tendenser.
- oprettelse af database der indeholder relevante oplysninger om alle de erfaringer og forskningsresultater, der findes på området. Oplysningerne stilles til rådighed for alle interesserede, herunder Regering, Folketing og Ministerier.
- etablering af en advokatur for målgruppen

Barrierer:

- Alle "normale" og "specielle" ressourcer i EUD og efteruddannelserne har meget svært ved at blive kanaliserede rigtigt ud i uddannelsessystemet
- De ekstra ressourcer, der er nødvendige for at målgruppens individuelle uddannelsesplaner kan gennemføres, bliver aldrig udmeldt fra kommunerne. Derfor bør uddannelser for denne gruppe også placeres med ansvar herfor i staten. Erfaringerne for etablering af uddannelser for fra personer i aktivering skræmmer. Målgruppen har ikke kostet samfundet en brøkdel af, hvad andre unge koster i normale uddannelser, de har simpelthen ikke haft muligheden tidligere. Det må derfor sikres, at uddannelser for personer med særlige behov (prim. revalidender) kan foregå på lige fod med alle andre, således at de ikke skal omkring en kommunes beskæftigelses- eller socialforvaltning først, for at sikre, at de betaler for uddannelsen - det er også et meget fordyrende mellemled!
- Der er stor forskel på, hvordan Arbejdsmarkedet indgår med et socialt ansvar og dermed stiller praktik- eller arbejdspladser til rådighed for målgruppen. Det er vigtigt, at arbejdspladsen oplever de gør en forskel, og at de også får noget ud af indsatsen.
- Hvis ikke de personlige vejledere og rådgivere har et solidt kendskab til ALLE lovgivninger på området, er det uhyre svært, at tilrettelægge et reelt og kontinuerligt forløb for den enkelte.
- Udviklingsforløb, der *ikke* tager udgangspunkt i den enkelte og dennes behov og ønsker for et helhedsorienteret indsats, har en stor chance for at mislykkes!

Samarbejdspartnere:

Netværket-DHI har flere samarbejdspartnere, som har givet udtryk for, at de gerne bistår med at udvikle de initiativer, der nødvendige for en fortsat positiv udvikling for målgruppen. Vort fælles mål er, at opleve flere positive og glade medborgere, de tager aktiv del i samfundet i stedet for passivitet. I denne sammenhæng kan nævnes.

- CABI
- KL
- Landsforeningen Ligeværd
- Grundfos
- Pressalit
- DPU
- EUC MIDT
- CEU Kolding

Resumé og anbefalinger

1. Resumé

Den forskningsbaserede udredning

I kapitel 1 er redegjort for den store udfordring, det danske samfund står over for. Her ved 1/5 af unge gennemfører ikke en ungdomsuddannelse. Det kunne man stadig tage roligt for 30 år siden, men i takt med at arbejdsmarkedet er under kraftig forandring, bliver det mere og mere vanskeligt at klare sig uden uddannelse. Restgruppen forstås i dette perspektiv som den andel af de unge, der ikke gennemfører en uddannelse, men som ikke af den grund er uimodtagelig for uddannelse. Ofte er der imidlertid tale om et sammenfald af flere uheldige omstændigheder, som til sammen indebærer, at der skal gøres en særlig indsats for, at disse unge tager imod en ny chance.

I kapitel 2 skitseres forholdsvis kort de steder, der tilbyder unge en ny chance. Kapitlet viser bredden i de skoler og institutioner, der har været tilknyttet netværket. De spænder lige fra ungdoms- og handelsskoler samt produktions- og højskoler til erhvervsuddannelse, træningsskoler og formidlingscentre. Desuden har et seminarium deltaget aktivt i netværket.

Det er pointen i kapitlet, at forskellene til trods har institutioner formået at udfolde en helhedsorienteret indsats på deres eget grundlag. Baggrunden skal findes i det netværk for Den Helhedsorienterede Indsats, som gennem en bred vifte af aktiviteter, inspiration, kurser og uddannelse har sørget for, at hver institution har kunnet bevare sin selvstændige profil, samtidig med at den helhedsorienterede indsats har været en gennemsyrende tendens.

Kapitel 3 indkredser målgruppen for den helhedsorienterede indsats. En væsentlig pointe i denne udredning er at efterlyse en rimelig fornuft og omtanke i forbindelse med karakteristikkene af de unge. De fleste unge er i stand til at gennemføre en hel eller delvis ungdomsuddannelse, selv om diagnoser og 'fordomme' burde tilsige det modsatte. Forklaringen er dels, at de unge skal være endog meget slemt ramte for at komme "uden for pædagogisk rækkevidde", og dels at de unge forandrer sig i mødet med de tilbud, der rummes i en helhedsorienteret indsats. Det kan konstateres,

at målgruppen viser sig i stand til at udvikle kompetencer i samspil med den indsats, netværkets institutioner lægger for dagen.

I kapitel 4 konkretiseres denne indsats i form af overbegrebet en kompetencefremmende pædagogik. Pædagogikken bygger på, at målgruppen dels har brug for en anderledes slags skole end folkeskolen eller de traditionelle ungdomsuddannelser og dels har brug for anderledes voksne, der tør bruge deres personlighed i arbejdet med de unge (her kaldet "ordentlige voksne"). Gennem kapitlet vises eksempler på, hvordan netværkets institutioner har arbejdet med målgruppen som led i forberedelserne til enten at komme i gang med en uddannelse eller bide sig fast på arbejdsmarkedet. Institutionerne tager på den ene side et vidtgående individuelt hensyn til den enkelte unges kompetencer og drømme og bygger på den anden side deres pædagogik op omkring "det-kan-nytte-princippet".

Overgangen til arbejdsmarkedet er behandlet i kapitel 5. Med udgangspunkt i en kort historisk skitsering af ændringerne på arbejdsmarkedet vises, at der ganske vist findes mange incitament og muligheder, men at disse ikke anvendes af sig selv. Det forudsætter en særlig indsats, hvis de ændrede betingelser skal kunne matches af de unge. Indsatsen består på den ene side af faglig, social og personlig kompetenceudvikling som generel forberedelse af de unge, mens den på den anden side består i en mere speciel forberedelse, direkte møntet på netop de virksomheder og arbejdspladser, som ved fælles indsats mellem ung, vejleder og virksomhed kan komme inden for rækkevidde. At finde de rigtige steder er ikke nemt – både unge og arbejdspladser må først lære at afstemme deres forventninger; heri indgår vejledere og mentorer med særlige opgaver. Den tætte kontakt mellem vejleder på skolen og mentor på arbejdspladsen er den ene side af medaljen; den anden består i at kunne trække på det familiære bagland på en sådan måde, at også familierne aktiveres i bestræbelserne på at skaffe de unge arbejde. Desuden eksisterer der fortsat barrierer mellem forskellige administrationer, som på godt og ondt viser rækkevidden i opgaven.

Endelig rundes i kapitel 6 af med konklusioner på den gennemførte udredning. I konklusionen opsummeres endnu engang betydningen af, at målgruppen er heterogent sammensat. Det indebærer, at man må afholde sig fra enkle forklaringer. "Netværkets unge" er unge, der er ramt af flere risikofaktorer og negative hændelser. Det medfører, at indsatsen kræver tid og ro for at kunne lykkes. Store vanskeligheder fjernes ikke i et snuptag. Derefter fokuseres på indsatsen i netværkets

institutioner, hvor der er særlig grund til at fremhæve: helhedsorientering, opbygning af bæredygtige relationer mellem unge og voksne, betydningen af at få den unge i gang samt et optimistisk menneskesyn. Når det derefter gælder arbejdsmarkedet, viser udredningen, at mange former for brobygning mellem skole og arbejdsplads er en gangbar vej: praktik, vekseluddannelse, etablering af et særligt arbejdsmarked for de mindst ressourcestærke af de unge ser ud til at være virksomme midler. Indsatsen til trods findes der stadig en række barrierer af personlig, institutionel og strukturel art. En mulig løsning kan findes i strukturelle reformer: retten til en ungdomsuddannelse til alle unge, forbedringer i samspillet mellem forskellige typer lovgivning og administration, (videre)uddannelse af lærere og pædagoger samt mentorordninger.

2. anbefalinger

På baggrund af udredningen anbefales følgende til videre faglig og politisk diskussion og opfølgning:

- Et af de største problemer for unge med særlige behov er knyttet til tilskudslovgivning og administrative forhold ("kassetænkning"). Et radikalt brud med de hidtidige former for båndsystemer imellem vil være at indføre princippet om at lade pengene følge den unge.

Derefter præsenteres de anbefalinger, der udspringer af udredningen:

1. Vedr. uddannelser

Det er afgørende for samfundets sammenhængskraft, at alle unge tilbydes en uddannelsesgaranti. Unge, der optages på en ungdomsuddannelse, skal have garanti for at kunne gennemføre den.

Nedenstående elementer angår særlige forhold, der skal tilpasses de unge med særlige behov.

- a. Vejledningen er afgørende og må derfor styrkes. Om det sker i form af flere ressourcer eller mere fokus på unge med særlige behov, vil tiden vise. For at styrke vejledningen skal vejledernes indsigt i de unges situation og muligheder øges. Efteruddannelse af vejledere inden for de nyoprettede UU-centre forekommer nødvendig i forhold til unge med særlige behov.
- b. Undervisning og læring må bygges op i form af elevcentrering, individuel hensyntagen og differentiering på små hold og støttet i form af sociale og faglige mentorordninger. Dette kan indebære, at såvel de faglige som de sociale og personlige kompetencer fremmes hos de unge ud fra deres egne perspektiver. Nedsættelse af klassekvotienterne på erhvervsuddannelserne til mindst samme niveau som gymnasierne (28 i stedet for 40) er en minimal forudsætning for, at erhvervsuddannelse kan gennemføres af unge med særlige behov.
- c. Praksisorientering i forhold til uddannelse af unge med særlige behov er et "must" – det være sig i forhold til at "få greb om de unge" via praktiske aktiviteter, til at relatere undervisningen til de unges situationer og endelig til åbningen mellem skolegang og arbejdsliv.
- d. Uddannelserne synes med fordel at kunne bygges op i form af 'moduler' eller mindre bidder, der på den ene side viser fremgang for den unge selv og på den anden side åbner for, at en hel ungdomsuddannelse kan sammenstykkedes af moduler
- e. Meritmulighederne mellem de forskellige typer ungdomsuddannelse er vigtig. Ungdomsuddannelserne tager sig for unge med særlige behov ud som et stort og uoverskueligt marked. Det bør erstattes af et systematisk tilbud, muligvis organiseret i form af regionale Centre for Ungdomsuddannelse (CUU), der samordner de forskellige typer (gymnasium, teknisk skole, produktionsskole og andre), koordinerer en målrettet unge-indsats for at få flest mulige med og også kan påtage sig udviklingsarbejde i stil med det, Netværket DHI har været foregangsmand for.
- f. Etableringen af sådanne Centre kan indebære nye og anderledes tilbud til unge uden uddannelse i alle landets kommuner

- g. Efterværn er nødvendigt for den mindst ressourcestærke del af de unge med særlige behov.

2. Vedr. arbejdsmarked

Det er lige så afgørende, at nutidens unge – som bliver fremtidens arbejdskraft – tilbydes en beskæftigelsesgaranti. Det vil signalere, at der er brug for alle unge, der kan og vil.

- a. Globalisering betyder ikke, at alle skal have universitetsuddannelse. Der vil fortsat eksistere mange slags funktioner og produktioner, som kan varetages kompetent af unge med særlige behov.
- b. Det rummelige arbejdsmarked er hverken en ren myte eller en total realitet. Mange virksomheder har allerede gjort en markant indsats og påtaget sig forpligtelser i forhold til de nævnte unge. Det er fortsat vigtigt at styrke den regionale indsats og skabe sammenhæng mellem det lokale uddannelsesudbud og arbejdsmulighederne. Det er lige så vigtigt at styrke indsatsen på den enkelte virksomhed med faglige mentorer, som både støtter den unges faglige oplæring og følger vedkommendes personlige og sociale udvikling.
- c. En styrkelse af håndværkeruddannelserne for unge med særlige behov kunne bl.a. finde sted i form af omfordeling af AER-midlerne til de arbejdspladser, der stiller praktikpladser eller voksenlærlingekontrakter til rådighed.
- d. Praktikpladser og skolepraktik bør fortsat udvides. Ca. 10.000 unge mangler i dag en praktikplads. Som allerede nævnt kan der i en periode ydes særlige tilskud til praktikpladser gennem AER
- e. Der arbejdes mange steder utraditionelt. Hvorfor ikke følge tråden op med at udvikle unge som banebrydere for ”grøn” niche- eller hovedproduktion
- f. Unge med særlige behov har mulighed for at få særlige opgaver i produktionen – f.eks. i den første fase efter indtræden på arbejdspladsen.
- g. Virksomhedernes sociale ansvar bør styrkes i forhold til regionens unge, uden at det ender som stavnsbinding